

Selskapskontroll av Hamos forvaltning IKS

Behandles i utvalg

Kontrollutvalget i Skaun kommune

Møtedato

01.06.2016

Saknr

20/16

Saksbehandler Torbjørn Brandt

Arkivkode FE - 037, TI - &58

Arkivsaknr 15/76 - 5

Kontrollutvalgsekretariatets innstilling

Kontrollutvalget legger rapporten fram for kommunestyret med følgende innstilling:

Kommunestyret tar rapporten til orientering, og forventer at:

1. Eierne gjør en vurdering av styresammensetning og praksis for valg av styre i selskapet i tråd med revisors anbefalinger.
2. Selskapet sikrer at selvkostfondet brukes i samsvar med krav til selvkost.
3. Forskrift for husholdning i HAMOS vedrørende fritidsbebyggelse endres slik at den blir i tråd med krav fra Miljødirektoratet.
4. Selskapet og eierne sikrer at delegering av myndighet for innfordring av renovasjonsgebyret blir lik i eierkommunene.

Kommunestyret ber formannskapet og kommunens eierrepresentant sørge for at punktene 1 til 4 blir fulgt opp overfor selskapet.

Kommunestyret ber om at det rapporteres om oppfølging av punktene 1 til 4 forbindelse med kommunestyrets behandling av eierskapsmelding i 2017.

Kommunestyret ber om at det utarbeides Eiermeldinger for selskaper hvor kommunen har eierinteresser årlig og at disse legges frem til politisk behandling.

Vedlegg

Rapport fra selskapskontroll Hamos

Saksutredning

I plan for selskapskontroll 2015-2016, vedtatt av Skaun kommunestyre i sak 78/14 den 11.12.2014, var Hamos forvaltning IKS gitt høyeste prioritert.

Kontrollutvalget i Hemne inviterte øvrige eiere å delta i et samarbeidsprosjekt om å gjennomføre en selskapskontroll som forvaltningsrevisjon av Hamos forvaltning IKS. Kontrollutvalget i Skaun vedtok i sak 23/15 og delta i dette samarbeidsprosjektet. Øvrige kontrollutvalg som fattet vedtak om å delta var Hemne, Meldal, Hitra, Frøya, Agdenes og Snillfjord. Innretningen på bestillingen som grunnlag for prosjektplanen, ble til i dialog mellom disse kontrollutvalgene, sekretariatet og revisjonen.

Selskapskontrollen er gjennomført som en selskapskontroll som forvaltningsrevisjon og utført av Revisjon Midt-Norge IKS på vegne av kontrollutvalgene i de 7 samarbeidende kommunene, som har levert vedlagte rapport.

I rapporten tar revisjonen utgangspunkt i følgende problemstillinger:

1. Er eierstyring og selskapsledelse i HAMOS i samsvar med gitte føringer og anbefalinger?

Det er anbefalt fra KS at kommunene vedtar eierstrategier og årlig behandler eiermeldinger. Revisor viser til at alle de 7 kommunene som rapporten gjelder har vedtatt eierstrategier, men bare to kommuner har behandlet eiermelding det siste året. Skaun kommune hadde siste rullering av eiermelding i 2014 i sak 62/14, og oppfyller ikke anbefalingen om at eiermeldingen behandles årlig.

Det er revisors vurdering at selskapet oppfyller krav til representasjon og saker som skal behandles av eierne i representantskapet.

Når det gjelder selskapsledelsen legger revisor vekt på styret og at dette har nødvendig kompetanse til å lede selskapet. Revisor viser til at selskapet har vedtektsfestet bruk av valgkomité, men at det ikke er stilt spesifikke kompetansekrav eller dokumentert vurderinger av dette. Det er praksis for at kommunene nominerer kandidater til valgkomiteen, men revisor mener at kravene til kompetanse i styret burde blitt definert og formidlet til kommunene som kunne nominere på bakgrunn av dette.

Selskapet har 12 styremedlemmer, en fra hver kommune, høyere enn det selskapsavtalen og loven krever. Revisor mener eierne bør vurdere denne sammensetningen. Selskapet består i hovedsak av politiske representanter fra kommunestyrene i eierkommunene. Revisor påpeker at eierne bør være særlig oppmerksomme på habilitetsutfordringer som kan inntreffe når ledende politikere sitter i styret. Det sitter 3 ordførere i styret, som er særlig utsatt.

I følge revisor evaluerer styret eget arbeid og kompetanse i tråd med anbefalinger, har riktig kjønnsbalanse og har etablert etiske retningslinjer i tråd med KS-anbefalinger og lovverk.

2. Sikrer HAMOS et tydelig skille mellom kommersiell virksomhet og monopolvirksomheten?

Revisor viser til at selskapet har etablert adskilte regnskaper for avfallsområdene husholdning, fritid og slam i tråd med lovkrav. Husholdningsavfallet skal kreves inn til selvkost, og eventuelt overskudd av den innkrevede avgiften settes av til selvkostfond. Midler som avsettes til fond skal brukes i løpet av fem år, for å sikre at avgiftene kommer abonnentene til gode. Revisor viser til at fondene har hatt overskudd i fem år, som strider med retningslinjene for beregning av selvkost. For å ivareta retningslinjene må selskapet ifølge revisor bruke av fondene slik at de bygges ned.

Revisor viser til at Hamos også tilbyr tjenester innen næringsavfall, innfordring av renovasjonsgebyr og avfallsbehandling som har tilført selskapet 9,1 millioner i utbytte de siste 5 årene. Dette har blitt tilført egenkapitalen i selskapet.

3. Er det organisatoriske skillet av ledende roller i konsernet HAMOS i samsvar med anbefalinger?

Det er også krav til at det skal være organisatoriske skiller mellom kommersiell virksomhet og monopolvirksomhet for å unngå rolleblanding og krysssubsidiering. Revisor viser til at det ikke sitter styremedlemmer fra morselskapet i datterselskapene. Personer i ledelsen i morselskapet sitter i styrene i datterselskapene. Det er opprettet ordninger for å avverge habilitetsproblemer i

anbudsprosesser som følge av dette. Revisor mener det er viktig at selskapet har fokus på samfunnsdebatten som trekker i retning av enda strengere krav til skille mellom monopol og konkurransevirkosomhet.

Revisor viser til at Hamos mangler verktøy for eierstyring av datterselskaper, men peker på at det er positivt at arbeid med dette er i gang.

4. Utføres tømmerrutiner, hytterrenovasjon og differensiering av avfallsgebyr i samsvar med krav?

Revisor vurderer at Hamos har rutiner som sikrer likebehandling av abonnentene, og at andelen klager er redusert og vurderes som lavt i 2015.

Angående hytterrenovasjon så viser revisor til at Miljødirektoratet har kommet med en ny tolkning av forurensningsloven som innebærer at det ikke er anledning til å fritta fritidsboliger fra renovasjonsavgift på generelt grunnlag. Orkdal og Skaun kommuner har ikke hytterrenovasjon i dag. Revisor viser til at forskriften for eierkommunene til Hamos derfor må endres for å bli i tråd med regelverket.

Selskapet har en differensiering av avfallsgebyr for å motivere til reduksjon av avfall, noe som revisor vurderer er i samsvar med dagens krav.

5. Fattes det vedtak om delegert myndighet for innkreving av renovasjonsgebyr fra den enkelte eierkommune til selskapet?

Revisor viser til at eierkommunene har overført ansvar og myndighet til innfordring av renovasjonsgebyret til Hamos, men at overføringen av ansvar er forskjellig mellom kommunene etter at Hitra og Frøya kom inn i selskapet i 2006. Revisor mener dette bør gjøres likt for alle kommunene.

Revisors anbefalinger

På bakgrunn av de vurderingene som er oppsummert ovenfor kommer revisor med følgende anbefalinger:

Vi anbefaler HAMOS å:

Vurdere styresammensetning i lys av rapportens merknader, samt ut fra selskapets fremtidige behov

- Sikre at avsatt overskudd i selvkostfondet brukes i samsvar med krav til selvkost*
- Endre forskrift for husholdning i HAMOS vedrørende fritidsbebyggelse, slik at den blir i samsvar med nye avklaringer fra miljødirektoratet*
- Sikre lik delegering av myndighet for innfordring av renovasjonsgebyret hos eierkommunene i HAMOS*

Kontrollutvalgssekretariatets konklusjon

Sekretariatet mener rapporten kaster lys over en rekke sentrale problemstillinger knyttet til Hamos forvaltning IKS. Sekretariatet anbefaler at kontrollutvalget legger rapporten fram for kommunestyret med en oppfordring om å følge opp revisors

anbefalinger.

I Skaun kommune ble det i kommunestyresak 83/09 vedtatt en eierstrategi og prinsipper og retningslinjer for forvaltning og oppfølging av Skaun kommunes eierinteresser i eksterne selskaper i tillegg til en egen eierstrategi.

I eierstrategien legges det opp til at formannskapet skal fungere som eierskapsutvalg for kommunen, for å sikre en profesjonell forvaltning av eierskapet. Større saker, og saker av prinsipiell betydning skal legges fram for kommunestyret.

Sekretariatet mener det er hensiktsmessig at det rapporteres om oppfølgingen i forbindelse med den årlige rulleringen av eierskapsmeldingen til Hamos. I forbindelse med innstillingens punkt 1 til 4 er det tilstrekkelig at implementeringen av disse punktene følges opp ved fremleggelsen av Eiermeldingen for 2017.

Sekretariatet vil trekke frem det forhold at det ikke ble behandlet Eiermelding for 2015. Skaun kommune hadde siste rullering av Eiermelding i 2014 i sak 62/14, og oppfyller ikke KS sin anbefalingen om at Eiermeldingen behandles årlig. Utvalget kan vurdere om det ønsker ytterligere informasjon om dette og om det vil bli lagt frem en Eiermelding til politisk behandling for 2016.